

18-24 Mart Yaşlılar Haftası Konuşması

Sayın Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nin Sayın Rektörü,

Sayın Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı,

Kamu kurumlarımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın ve üniversitelerimizin çok değerli temsilcileri ve katılımcıları,

Saygıdeğer Kurul üyelerim ve Kurumumuzun değerli çalışanları,

Ekranlarından bizleri izleyen değerli yaşlı dostları, muhterem büyüklerim,

Değerli Basın Mensupları,

....

Sözlerime başlamadan önce, pandemi koşullarında değerli vaktinizi ayırarak davetimize icabet ettiğiniz için veya ekranlarınız başından bizleri izlemeye zaman ayırdığınız için şükranlarımı sunuyor, hoş geldiniz diyorum.

Yaşlı hakları haftası münasebetiyle düzenlediğimiz Yaşlı Hakları Forumumuzun insan hakları ve eşitlik anlayışına dayalı toplumsal düzen ideallerimizin gerçekleştirilmesine önemli katkılar sağlamasını temenni ederek etkinliğimizi başlatmak istiyorum.

Değerli Katılımcılar,

Konuşmama, son günlerin önemli gelişmesi olan İstanbul Sözleşmesi'nden Türkiye'nin çekilmesini de içerecek şekilde insan haklarına ilişkin görüşlerimi paylaşarak bir giriş yapmak istiyorum.

Öncelikle belirtmem gerekir ki, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan taahhütlerimizi de dikkate alarak Kanunla kurulmuş özerk bir kamu kurumudur. Kurul üyeleri, bu Kanunla ve diğer mevzuatla verilen görev ve yetkilerini kendi sorumluluğu altında, bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Görev alanına giren konularla ilgili olarak hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Kurula emir ve talimat veremez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Kurum bu yönüyle ülke yönetimine karşı bağımsızdır. Ama aynı zamanda uluslararası örgütlere karşı da bağımsız bir kurumdur. TİHEK, bu ülkede yaşayan herkesin haklarını korumak ve geliştirmek için var olan bir kurumdur. Bazen uluslararası sözleşmelerin getirdiği insan hakları değerlerini bu ülkeye kazandırmak için çalışacağı gibi, yeri gelir uluslararası sözleşmelerin insan haklarına zarar veren yönlerini tespit ettiği takdirde Cumhurbaşkanlığı'na ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne önerilerde bulunur. Yeri gelir doğrudan uluslararası kuruluşların ilgili organlarına görüşlerini iletebilir. Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerin hem ülkemizdeki hem de taraf olan diğer ülkelerdeki uygulamasını izler, Türkiye'nin sunmakla yükümlü olduğu insan hakları raporlarına sivil toplumumuzun görüşlerini de alarak katkıda bulunur.

Aynı şekilde Türkiye Devletimiz de başta Birleşmiş Milletler olmak üzere birçok uluslararası kuruluşa katılmışsa da egemen ve bağımsız bir devlettir. Hiçbir uluslararası örgütün alt kuruluşu değildir. Nasıl ki, kendi iradesi ile bu yapılara taraf olduysa yine kendi iradesiyle bu

örgütlerden çıkma, yeni örgütler kurma veya kurulan yeni örgütlere katılma hakkına da sahiptir. Bu hak ve yetkiyi ona yüz yıl önce Ankara'da Hacı Bayram Veli Camiinde Cuma namazında toplanarak okuttuğu hatimler ve dualarla başlatarak kurduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi vermiştir. İstiklal Marşı'nda dile getirdiği ruhla İstiklal harbinde mallarını, kanlarını, canlarını feda ederek şehit ve gazi olan atalarımız vermiştir. Kadını ve erkeğiyle, yaşlısı ve genciyle, Türk, Kürt, Arap, Boşnak, Arnavut, Roman, Laz, Çerkes ve adını sayamadığım diğer bütün kökenleriyle bütün milletimiz vermiştir. Hal böyle olunca, bu uluslararası örgütlere katılmak veya ayrılmak Devletimizin ve Milletimizin yetkisinde olduğuna göre, bu uluslararası örgütlerde kabul edilen uluslararası sözleşmelere katılmak veya çekilmek de Devletimizin ve Milletimizin takdir ve yetkisindedir.

Onun içindir ki, İstiklal Marşı'nın kabulünün 100. Yılı münasebetiyle TİHEK olarak yaptırdığımız ve halen televizyonlarda yayınlanan kamu spotumuzda ifade ettiğimiz üzere "İstiklal Marşı, Anayasamızın ruhunu oluşturan ve uluslararası sözleşmeler dahil bütün hukuk düzenlemelerinin üstünde yer alan "Bağımsızlık Beyannamemiz"dir."

Anayasalar değişse de Türkiye Devleti'nin kurucusu 1. Meclis tarafından kabul edilen ve bugüne kadar değişmeyen İstiklâl Marşı, 1982 Anayasasına göre, Anayasa'nın değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen hükümleri arasındadır. "İstiklal Marşı sadece iki kıtasıyla değil, 10 kıtası ve 41 mısrasıyla anayasal bir metindir. Türkiye Devleti'nin millî marşının "İstiklâl Marşı" olduğunu düzenleyen Anayasa'nın 3. maddesinin gerekçesine göre İstiklâl Marşımız "Türk Devleti'nin ve Milleti'nin etrafında toplandığı kutsal simgeler"den biridir. Milletimizin ortak değerlerini yansıtmaktadır.

Başlangıç kısmının nitelikli çoğunlukla değiştirilebilmesi mümkün iken İstiklâl Marşı'nın değiştirilmesinin teklif edilememesi, nitelikli çoğunlukla veya referandumla dahi değiştirilememesi İstiklâl Marşı'nın Anayasa'nın temelini teşkil ettiğini, ruhunu oluşturduğunu ve hukuken normlar hiyerarşisinde sözüyle ve ruhuyla en üst değer olarak yer aldığını gösterir.

Usulüne göre yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların değil de Anayasa'nın aynı konuda farklı hükümler içermesi halinde İstiklâl Marşı'nın lafzı ve ruhu esas alınmalıdır. Aksi takdirde, nitelikli çoğunlukla veya referandumla dahi değiştirilemeyen değerlerin ve düzenlemelerin salt çoğunlukla aşılması ve egemenliğin millettten alınıp uluslararası örgütlere, dolaylı olarak da başka devletlere devredilmesi sonucunu doğurur. Bu ise, asla kabul edilebilecek bir durum değildir. Milletlerarası andlaşmalar veya bu andlaşmaların yorumlarının İstiklâl Marşı'ndaki değerlere aykırı olması durumunda egemenlik ve bağımsızlık gereği bu andlaşmalardan da derhal çekilmesi gerekir.

Ne var ki, savaşlarla yorulan milletimiz savaş sonrası yeni dünya düzenlerinde kurulan BM gibi organizasyonlara sonradan müdahil olmuş, ancak Birleşmiş Milletler Teşkilatında egemenliğine yaraşır bir eşitliğe sahip olamamıştır. Dahil olduğumuz BM Şartının 2. maddesinin 1. fıkrası "örgütün, tüm üyelerinin egemen eşitliği prensibi üzerine kurulduğunu" yazsa da veto yetkisi olan 5 üye devlet daha egemen ve imtiyazlıdır. Uluslararası pratik teoriyle bağdaşmamaktadır. Böyle bir yapı, eşit, adil bir küresel insan hakları düzeninin kurulmadığının en büyük delili olduğu gibi insan haklarının pratikte gerçekleşmesinin önündeki en büyük engeldir. Nitekim, dünyadaki en büyük ve yaygın insan hakları ihlalleri bu beş devletin karar ve

tutumlarından kaynaklanmaktadır. Yine bu nedenledir ki, beşli oligarşik yapının icraatları ve onların kontrolünde yürürlüğe giren uluslararası sözleşmeler Hakka tapan milletimizin istiklal ve istikbalini, kadim medeniyetini tehdit etmektedir. Medeniyet ve insan hakları değerlerimiz bu yapı içerisinde yeterince korunamamaktadır.

Bu nedenledir ki, güncel bir örnek olarak, İstanbul Sözleşmesinden çekilmiştir. Bu vesileyle bir dipnot olarak ifade edeyim ki, bu konuda Cumhurbaşkanımız millet iradesini çiğnememiş, tam aksine milletin iradesini yerine getirmiştir. Zira, kabulü esnasında sözleşme yeterince tartışılmadan ve sorunlu alanların farkında olmadan kabul edilmiştir. Bu husus birçok milletvekilince tarafıma ifade edilmiştir. Nitekim daha sonra gerek Türk Ceza Kanununda Nefret ve Ayrımcılık Suçu düzenlemesi esnasında, gerekse 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun Meclis görüşmeleri esnasında İstanbul Sözleşmesinde var olan Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği bir nefret ve ayrımcılık temeli olarak teklif edilmişse de TBMM tarafından kabul edilmemiştir. Millet iradesince hukuken reddedilmiştir. Bu ise, esasen o tarihte İstanbul Sözleşmesinin ilgili düzenlemelerinin Meclis tarafından reddedildiği anlamına gelmektedir. Cumhurbaşkanımızın Kararı bu yönüyle yapılan hatanın düzeltilmesinden ibarettir, Meclis / Millet iradesinin gereğinin yerine getirilmesinden ibarettir.

Saygıdeğer katılımcılar,

Dünyadaki insan hakları yaklaşımının evrensellikten uzaklaşarak milletimizin değerleriyle bağdaşmayan belli ideolojilerin ve emperyalist hedeflerin aracı haline dönüşmekte olduğu kanaatiyle, 2018 yılında TİHEK olarak düzenlediğimiz İnsan Haklarını Yeniden Düşünmek başlıklı Uluslararası Sempozyum'da insan haklarının ihmal edilen alanları araştırılmış ve ihmal edilen en önemli alanın aile kurumunun korunması olduğu, ailenin kamu düzeninin temelini teşkil ettiği, ayrıca devletlerin insan haklarında samimiyetsiz olduğu, çifte standartları olduğu, kültürel farklılıklara saygı duyulmadığı, özgürlüklerin yanlış anlaşıldığı, insan haklarının terörün kalkanı olarak kullanılmasının kabul edilemeyeceği gibi tespitlerde bulunulmuştur. Bu tespitlere binaen derhal Ailenin Korunması Hakkı konulu ikinci bir uluslararası sempozyum düzenlenmiştir. Sempozyumun sonuç bildirisinde ifade edildiği üzere, Sağlıklı Toplumların En Temel ve Vazgeçilemez Birimi Ailedir. Aile, çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, erkek veya kadın herkes için en doğal ve temel sığınaktır. Bu nedenle, sempozyumda Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 16 ncı maddesinde ve ülkemizin de taraf olduğu BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 23. Maddesinde "Ailenin toplumun doğal ve temel birimi olduğu, toplum ve devlet tarafından korunmak hakkına sahip olduğu"nun belirtildiği ifade edilmiş, ailenin toplum açısından önemine ve devletin bu noktadaki sorumluluklarına işaret edilmiştir. Orada yine ifade edilmiştir ki; sağlıklı toplumun temeli, meşru nikâhla kadın ve erkeğin kurduğu ailedir. Bunun dışında aile kavramı yerine ikame edilmeye çalışılan günümüz yaşam tarzının toplumlara dayattığı "partner yaşam", "seviyeli birliktelik", "eşcinsellik" vb. ifadeler aile kurumuna zarar vermektedir. Bu bağlamda, aile kurumuna olumsuz etkileri olan ulusal ve uluslararası normların gözden geçirilmesi, TARAFLI OLUNAN ULUSLARARASI NORM VEYA DENETİM YAPAN MEKANİZMALARIN AILE YAPISI İHRAÇ ETME ŞEKLİNDEKİ YAKLAŞIMINDAN SAKINILMASI, Ailenin korunması konusunda BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin kabul edildiği tarihte aileye yüklenen anlamın muhafaza edilmesi, sonraki uluslararası sözleşmelerde tenakuz teşkil eden hükümlerin gözden geçirilmesi, değiştirilmesinin talep edilmesi,

milletlerarası emredici hukuk normu ile çatışan antlaşmaların batıl olacağına dikkate alınması, gerekirse feshedilmesi çağrısında bulunulmuştur.

Ayrıca, ailenin korunması için dünyanın sağduyulu insanların birlikte çalışması gerektiği ifade edilmiş; Ailenin korunması için evrensel bir deklarasyon hazırlanması, bu deklarasyonu uygulanabilir kılmak için de ulusal ve uluslararası mekanizmalar geliştirilmesi çağrısında bulunulmuştur.

Müteakiben, şiddetin önlenmesi konulu bir çalıştay yapılmış, sadece kadına yönelik şiddetin değil, yaşam hakkı bağlamında insana yönelik şiddetin bir bütün olarak ele alınması gerekliliği, bu bağlamda yaşlılara yönelik şiddetin de önemszenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Daha sonra da 2 Aralık 2019'da Yaşlı Hakları Konferansı yapılmıştır. İhmal Edilen Bir Alan Olarak Yaşlı Hakları ve Bir Ayrımcılık Türü Olarak Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık konuları üzerine değerli tebliğler sunulmuştur. Bugün tarafınıza sunduğumuz Yaşlı Hakları Çalıştay kitabı ve Sonuç Bildirisi bu çalışmanın ürünüdür. Sözkonusu Konferansın en önemli sonuçlarından biri olarak da tespit edilmiştir ki; bugün dünyada insan haklarının ihmal ettiği en önemli alan Yaşlı hakları alanıdır. Uluslararası alanda yaşlıları koruyucu bir uluslararası sözleşme bulunmadığı gibi, ülkemizde de yaşlılara yönelik özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Farklı kanunlardaki kısmi düzenlemeler de yetersiz kalmaktadır. Biz bu gerçekten hareketle, Akdeniz Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden değerli hocalarımızın, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin ve kurum uzmanlarımızın katılımıyla TİHEK bünyesinde bir Yaşlı Hakları Çalışma Grubu oluşturduk. Ve ilk olarak da çalışmalarımıza ışık tutması açısından bugün burada açıklanacak olan Yaşlıların Yaşlılık Algısı ve Kendi Sorunlarına Bakışı konulu Kamuoyu Araştırmasını yaptırdık ve bugün burada gerçekleştirdiğimiz Yaşlı Hakları Forumunu tertitledik.

Değerli Katılımcılar,

Tekraren belirtmeliyim ki;

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası'nın Başlangıç Kısmı'nda gayet güzel ifade edildiği üzere; "Toplumsal hak ve özgürlüklere sahip olmadan, bireysel hak ve özgürlükler sözkonusu olamaz". İstiklal Marşı da milletimizin toplumsal hak ve özgürlüklerini ifade etmektedir. Anayasamızın göğsündeki imanın ifadesi olan İstiklal Marşı'nın ruhu Sevr Antlaşması'nı yırtıp attığı gibi Kabulünün 100. Yılında da Medeniyet maskesiyle ocaklarımızı söndürmekte olan İstanbul Sözleşmesi'ni bu ülkeden söküp atmıştır. Kadınlarını, yaşlılarını, çocuklarını, namuslarını, dinlerini, imanlarını korumak için canlarını veren bu millet yine Ankara ruhuyla, kadınlarını, erkeklerini, yaşlılarını, gençlerini, çocuklarını koruyacak, bu şafaklarda yüzen alsancağı koruyan ocakları söndürmeyecek, yapacağı aileye ilişkin düzenlemelerle inşallah dünyaya örnek olacaktır. Dilerim ki, ülkemiz başta yaşlılar olmak üzere kadın, erkek, çocuk ailenin bütün bireylerinin korunduğu, hiçbir ferdinin ihmal edilmediği evrensel bir deklarasyonu en kısa zamanda hazırlar, bu deklarasyonu uygulanabilir kılmak için de ulusal ve uluslararası mekanizmalar geliştirir.

Değerli katılımcılar;

İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddeti bir insan hakları ihlali ve kadına yönelik ayrımcılık olarak nitelendirmesi itibariyle önemli bir sözleşme olarak görülüyordu. Ancak, bu zaten böyledir. Sadece kadın için değil, başta yaşlılar olmak üzere ailenin tüm bireyleri için de şiddet bir insan hakları ihlali ve ayrımcılıktır. Gerek İstanbul Sözleşmesinde gerekse 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunumuzda kadına yönelik şiddet öne çıkıp, ev içinde kadın, erkek veya çocuklar tarafından yaşlılara yönelik ekonomik, psikolojik, sözlü, fiziksel şiddetin veya ayrı tutma veya mobing gibi ayrımcılığın diğer türleri dikkate alınmamaktadır. Ben bugüne kadar yaşlılarına ekonomik, psikolojik, sözlü, fiziksel şiddet veya ayrı tutma veya mobing gibi ayrımcılık uyguladığından dolayı evinden uzaklaştırılan kimseyi duymadım. Yaşlılarımız evlatlarına karşı hukuk mücadelesi verecek durumda değildirler. Ve o duruma düşürmek de doğru değildir. Onlar çok daha alıngan, kırılabilir ve çaresizdir. Birçok ihmal veya istismarı sineye çekmektedirler. Aile Bakanlığına, diğer kamu kurumlarına bağlı veya özel huzurevlerinde kalan 27014 yaşlı büyüğümüzün önemli bir kısmının aile içi yaşlı ihmal veya istismarı nedeniyle, yaşlılara yönelik ev içi şiddet dolayısıyla buralarda bulunduğu bir gerçektir. Yaşlı bireylerin aile ortamından uzaklaşarak huzurevlerinde kalması yaşlı bireylerin kendilerini atıl hissetmesine ve geleneksel aile değerlerimizin aşınmasına neden olmaktadır. Huzurevlerinde kalmak, yaşlılarımız açısından bir tercih değil, aile yapımızda meydana gelen menfi değişimlerin dayattığı bir zorunluluktur. Bu konuda başta 6284 sayılı Kanun olmak üzere kendi iç mevzuatımız gözden geçirilmeli ve takviye edilmelidir. Kadınlar ve Engelliler Hakkında Uluslararası sözleşmeler ve özel kanunlar var iken, hatta ülkemizde Hayvanların Korunması Kanunu daha da geliştirilmeye çalışılırken yaşlılara yönelik kapsamlı ve güçlü bir mevzuatın olmaması bu ülkeye yakışmamaktadır.

Ülkemiz, yaşlıların korunmasına yönelik kanuni düzenlemelerin yanında yaşlı hakları alanında uluslararası bir sözleşmeye de öncülük etmelidir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile yaş durumunun bir ayrımcılık temeli olarak düzenlenmesi ve ayrımcılık yasağının ihlali halinde idari para cezası ile müeyyidelendirilmesi önemli bir gelişmedir. Bununla birlikte, yaşlıların korunmasına yönelik özel bir düzenlemenin olmaması önemli bir eksikliktir. Yaşlı haklarını düzenleyen uluslararası bir bağlayıcı norm / uluslararası bir sözleşmenin olmaması yaşlı hakları konusunda hem görünürlük sorununu arttırmakta hem de yaşlı haklarının yeterince önemli olmadığı hususunda yargıların yerleşmesine neden olmaktadır. Bu normun eksikliği, uluslararası düzenli denetim mekanizmalarının oluşturulmasını engellemekte; devletlerin yaşlı hakları konusundaki eksiklerinin ve sorunlarının izlenmesini zorlaştırmakta; ülkelerin iyi uygulama örneklerinin paylaşımını güçleştirmekte; yaşlı haklarının korunup geliştirilmesinde ihmellere neden olmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde yaşlıların korunması için özel kanuni düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca, uluslararası alanda bağlayıcı bir norm oluşturulmalı, buna bağlı olarak, uluslararası denetim ve izleme yapacak olan “Yaşlı Hakları Komitesi” oluşturulmalıdır.

Bu konuda bütün ilgilileri, konunun uzmanlarını, üniversitelerimizi, kamu kurum ve kuruluşlarımızı, sivil toplum kuruluşlarımızı, halkımızı görüş ve önerilerini kurumumuzla paylaşmaya davet ediyorum. Hazırlanacak görüşler raporlanıp mevzuat önerisine dönüştürülüp TBMM Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı ile paylaşılacaktır.

Değerli katılımcılar;

Yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte Avustralya, Japonya, İngiltere, Kanada ve Almanya'da yaşlılık bakanlığının olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Buna karşılık ülkemizde, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak tek bir teşkilat bulunmaktadır. Engellilik ve Yaşlılığın bir arada zikredilmesi hem engelliler hem de yaşlılar açısından doğru değildir. Her engelli yaşlı olmadığı gibi her yaşlı da engelli değildir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü gibi Yaşlılar için de ayrı bir genel müdürlük oluşturulmalıdır. Yaşlılarımız bizim maddi ve manevi hazinelerimizdir. Onların statüsü öne çıkarılmalıdır. Yaşlıların bilgi ve tecrübesinden yararlanmayı sağlayacak ve yaşlı bireylerin sosyal hayata entegrasyonunu kolaylaştıracak tecrübe aktarım merkezleri ve sürekli eğitim programları merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin işbirliği ile hayata geçirilmelidir. Bir insan hakları meselesi olarak yaşlı hakları, kadim kültürümüzle birlikte değerlendirildiğinde öncelikli ve özellikli bir konu olmalıdır. Çünkü kültürümüzde yaşlılar kök değerlerimizin gelecek nesillere taşıyıcısı, gençlerimizin yol göstericisi ve akıl danışmanı ve bereket kaynağıdır.

Bununla birlikte son zamanlarda yaşlılara yönelik algıların olumsuz anlamda değiştiğine şahit olmaktayız. Bu bağlamda yaşlılar, çağın değişimine ayak uyduramamak ve inatçı olmak gibi basmakalıp iddialara maruz kalmaktadır. Buna ek olarak artan kentleşmenin bir ürünü olan çekirdek aile yapısıyla yaşlıların eski önemini kaybettiği yönündeki varsayım, yaşlılara yönelik sosyal sorumluluğun aileden devlete aktarılmasına, yaşlıların aileden ve toplumdan dışlanmasına ve çeşitli düzeylerde ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olmaktadır. Ancak hem kültürel değerlerimiz hem de bireyden bireye olan, kişilerin birbirlerine karşı yükümlülüklerini içeren yatay ilişki konusu dikkate alındığında toplumun her bir ferдинin yaşlılara karşı sorumluluğu bulunduğu görülecektir. Bu sorumluluk COVID-19 pandemisinde bir kat daha artmış bulunmaktadır.

Kıymetli Hazirun,

Dünyamız son bir buçuk yıldır COVID-19 pandemisi ile mücadele etmektedir. Başta ülkemiz olmak üzere tüm dünyada Çin'de ortaya çıkan bir virüs nedeniyle en temel insan hakkı olan yaşama hakkı tehdit altına girmiştir. Bu durum devletleri yaşama hakkını korumak adına toplumsal hayatı sınırlandıran birtakım tedbirler almaya sevk etmiştir. Bu bağlamda virüsün yayılım hızını yavaşlatmak amacıyla toplum ve bireyler için gerekli faaliyetler dışında tüm faaliyetler durdurulmuş, insanların mümkün olduğu kadar evlerinde kalması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda seyahatlere ve kamusal toplantılara sınırlama getirilmiş, eğitim ve iş yaşamında teknolojinin yardımıyla uzaktan eğitim ve evden çalışma yöntemleri tercih edilmiştir.

COVID-19 pandemisi insanlığın bütün fertlerini etkilemiş olmakla birlikte kırılgan gruplar üzerindeki etkilerinin daha ağır olduğu görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu gruplardan biri de şüphesiz yaşlı bireylerdir. Nitekim pandemiye ilişkin küresel veriler COVID-19'un yaşlı bireyler için daha yüksek bir risk oluşturduğunu ortaya koymuştur. Özellikle huzurevi ve rehabilitasyon merkezi gibi bakım merkezlerinde bir arada yaşayan yaşlılar yüksek risk altında kalmış, bazı ülkelerde yaşlıların huzurevlerinde neredeyse ölüme terkedildiği görülmüştür.

COVID-19 pandemisinin yaşlılar ve yaşlı hakları üzerindeki olumsuz etkisi yalnız yaşam ve sağlık hakkı ile sınırlı değildir. Virüsün yayılım hızının önlenmesi ve yaşlı bireylerin yaşamlarının

korunması amacıyla devletlerce yürütülen uygulamalar, yaşlı bireyleri temel ihtiyaçlarının karşılanması hususunda bakım sağlayıcılara bağımlı duruma getirmiştir. Ayrıca; pandemi sürecinde toplumlarda artan eşitsizlik ve ayrımcılıktan yaşlı bireyler de etkilenmiş, kaliteli sağlık hizmetlerine erişimde ücretini karşılama, erişilebilirlik, yaşa dayalı ayrımcılık ve yaşa bağlı damgalama gibi birçok engel yaşlı bireylerin hayatını zorlaştırmıştır. Pandemi boyunca yaşlı bireylerin yaşadığı tüm bu sorun, etki ve tehditlere rağmen maalesef yaşlı bireylerin ve yaşlı haklarının kamuoyunda yeterince gündeme alınmadığı görülmektedir. Yaşlı haklarına ilişkin uluslararası alanda bağlayıcılığı olan bir “yaşlı hakları sözleşmesi” nin bulunmaması ve evrensel düzeydeki insan hakları mekanizmalarının geniş kapsamlı bir yaşlı stratejisi ortaya koyamamaları bu durumun temel nedenlerinden biridir.

Hayatın ileri evrelerine denk gelen yaşlılık, biyolojik süreç içerisinde hepimizin uğrayacağı bir durak ve kaçınılamayan bir dönemdir. Bugünün çocuk ve gençleri yarınların yaşlı adaylarıdır. Toplumsal ve kültürel değerlerimizi geleceğe taşıyan yaşlılarımız ailenin en temel unsurlarından birisi ve yol göstericisidir. Yaşlılar; geçmişi geleceğe bağlayan köprüler, bir milletin örf-adet-kültür, bilgi ve tecrübelerini genç kuşaklara aktaran değerleridir. Bu sebeple, birer yaşlı adayı olarak herkesin, tüm toplumun yaşlıların hak ettikleri saygı ve değeri görmeleri hususunda sorumluluğu bulunmaktadır. Her bir yaşlı bireyin insan onuruna uygun olarak şiddet-ihmal-suiistimal-istismar ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın, mümkün olduğu kadar uzun süre kendi evinde ailesiyle ve sevdikleriyle beraber topluma katılım sağlayarak ve bu doğrultuda fırsat ve imkânlar oluşturularak yeterli bakım dâhil hizmetlere erişebileceği yaşlı dostu bir çevrede yaşamaya ve yaşatılmaya hakkı olduğu şüphesizdir.

Tüm bu gelişmeler değerlendirildiğinde, hem insan hakları mücadelesinde ihmal edilen bir alan olması hem de COVID-19 pandemisinden en çok etkilenen kesim olması münasebetiyle yaşlı haklarının görünür kılınmasına bugün daha çok ihtiyaç vardır. Bu bağlamda yakın zamanda “Özgür Birey, Güçlü Toplum; Daha Demokratik Bir TÜRKİYE” temasıyla açıklanan Yeni İnsan Hakları Eylem Planı’nda mağdur haklarının korunması, kırılgan kesimlerin korunması ve toplumsal refahın güçlendirilmesi, engelli ve yaşlıların kamu hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, sağlıklı ve yaşanabilir çevrenin korunması gibi amaç alanlarında yaşlı haklarının özel olarak vurgulanmasından memnuniyet duyduğumuzu ifade etmeliyim. Ancak şu da unutulmamalıdır ki Yeni İnsan Hakları Eylem Planı bir zemin, bir başlangıçtır. Burada yer alan hedef ve amaçları gerçekleştirmek ve daha da ileriye taşımak konusunda hepimize yükümlülükler düşmektedir.

Sözlerimin sonuna gelirken bir kez daha hatırlatmak isterim ki yaşlı haklarının korunması ve geliştirilmesinden sadece devlet değil, başta çocukları, akraba ve komşuları olmak üzere tüm toplum sorumludur. Yaşlı hakları konusunda hükümetimiz ve kamu kurumları ne yaparsa yapsın sivil toplum ve aileler elini taşın altına koymaz ve toplumda yatay sorumluluk bilinci gelişmezse yaşlılara yönelik ayrımcı muameleler maalesef devam edecektir. Bu noktada da gerekli hukuki düzenlemelerin yapılmasına ve aile odaklı bilincin artırılmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

Şu hususun da altını çizmek isterim. Yaşlılık konusu, esasen hepimizi ilgilendiren bir konudur. Dolayısıyla yaşlı hakları konusunda yaşanan sorunların muhatabının ve buna maruz kalan kesimin potansiyel olarak toplumun bütün bireyleri olduğu hatırdan tutulmalıdır.

Değerli katılımcılar;

Beni sabırla dinlediğiniz ve yaşlılarımız adına verdiğiniz değerli katkılar dolayısıyla tekrardan teşekkür ediyor, çalışmamızın hayırlı ve etkili sonuçlar doğurmasını temenni ediyor, saygılar sunuyorum.

Süleyman Arslan

TİHEK Başkanı